

สภาพทั่วไปของพื้นที่ศึกษา

1. ลักษณะทางภูมิศาสตร์

1.1 ลักษณะที่ตั้ง สุขาภิบาลแสนสุขอยู่ในเขตอำเภอเมืองฯ จังหวัดชลบุรี ระหว่างละติจูดที่ 100 องศา 54 ลิปดา ถึง 100 องศา 57 ลิปดาเหนือ และลองจิจูดที่ 13 องศาลิปดา ถึง 13 องศา 200 ลิปดาตะวันออก ห่างจากตัวจังหวัดชลบุรีไปทางใต้ตามทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข 3 (สุขุมวิท) ประมาณ 11 กิโลเมตร หรือห่างจากกรุงเทพมหานครไปตามทางหลวง หมายเลข 34 (บางนา-ตราด) ประมาณ 80 กิโลเมตร (แผนที่ 1)

สุขาภิบาลแสนสุขมีเนื้อที่ 47 ตารางกิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่ใกล้เคียง คือ

ทิศเหนือ ติดต่อกับ ตำบลเสม็ด อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี

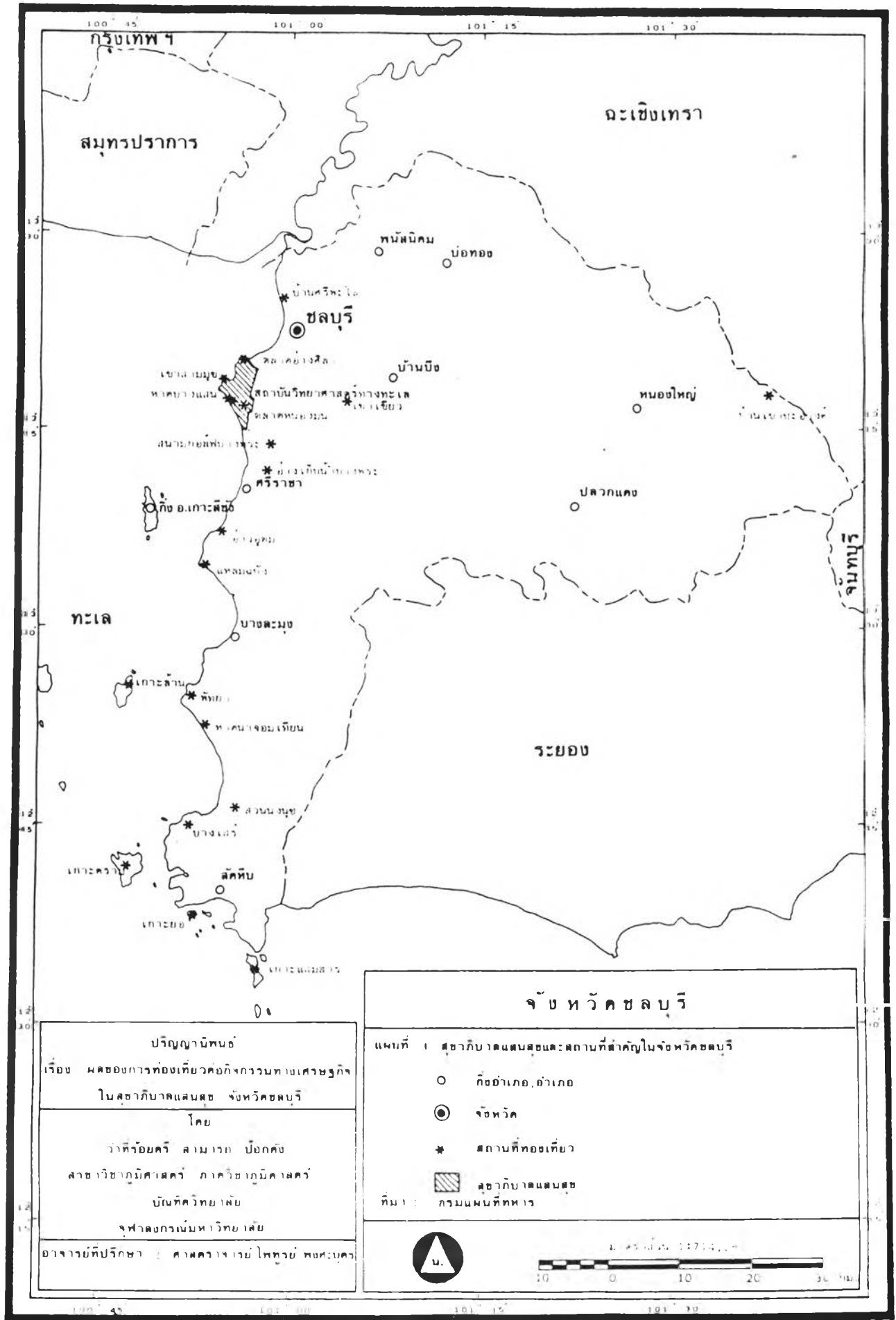
ทิศใต้ ติดต่อกับ ตำบลบางพระ อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ ตำบลห้วยกะปิ และตำบลเหมือง อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี

ทิศตะวันตก ติดต่อกับฝั่งทะเลตะวันออกของอ่าวไทย

1.2 อาณาเขตการปกครอง กระทรวงมหาดไทยได้ประกาศจัดตั้งสุขาภิบาลแสนสุข จังหวัดชลบุรี เมื่อวันที่ 28 ธันวาคม พ.ศ. 2499 โดยครอบคลุมพื้นที่ 6 ตำบล รวม 36 หมู่บ้าน ได้แก่ ตำบลแสนสุข (หมู่ที่ 1-15) ตำบลนาเหมือง (หมู่ที่ 1 และหมู่ที่ 3) ตำบลห้วยกะปิ (หมู่ที่ 5) ตำบลอ่างศิลา (หมู่ที่ 1-5) ตำบลเสม็ด (หมู่ที่ 3-8) และตำบลบ้านปึก (หมู่ที่ 1-7) และมีหลักเขต 10 แห่งเพื่อกำหนดขอบเขตของพื้นที่สุขาภิบาลไว้ ดังนี้ (แผนที่ 2)

ด้านเหนือ ตั้งแต่หลักเขตที่ 1 ซึ่งตั้งอยู่ที่ฝั่งทะเล ตรงปลายแหลมแทนเลียบริดตรงฝั่งทะเลไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ถึงปากคลองนางนองฝั่งตะวันตก บรรจบกับทะเลเป็นหลักเขตที่ 2

ปริญญานิพนธ์
เรื่อง ผลของกาารท่องเที่ยวควักกิจการทางเศรษฐกิจ
ในลุ่มอภิบาคแลนคช จังหวัคชลบุรี

โดย
ว่าตรีอัยคร์ ลามารก ป็อกคัง
สาขาวิชาภูมิศาสตร์ ภาควิชาภูมิศาสตร์
บัณฑิตวิทยาลัย
จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย

อาจารย์ที่ปรึกษา : ศาสตราจารย์ ไพฑูริย์ พงษ์บุคคว

จังหวัดชลบุรี

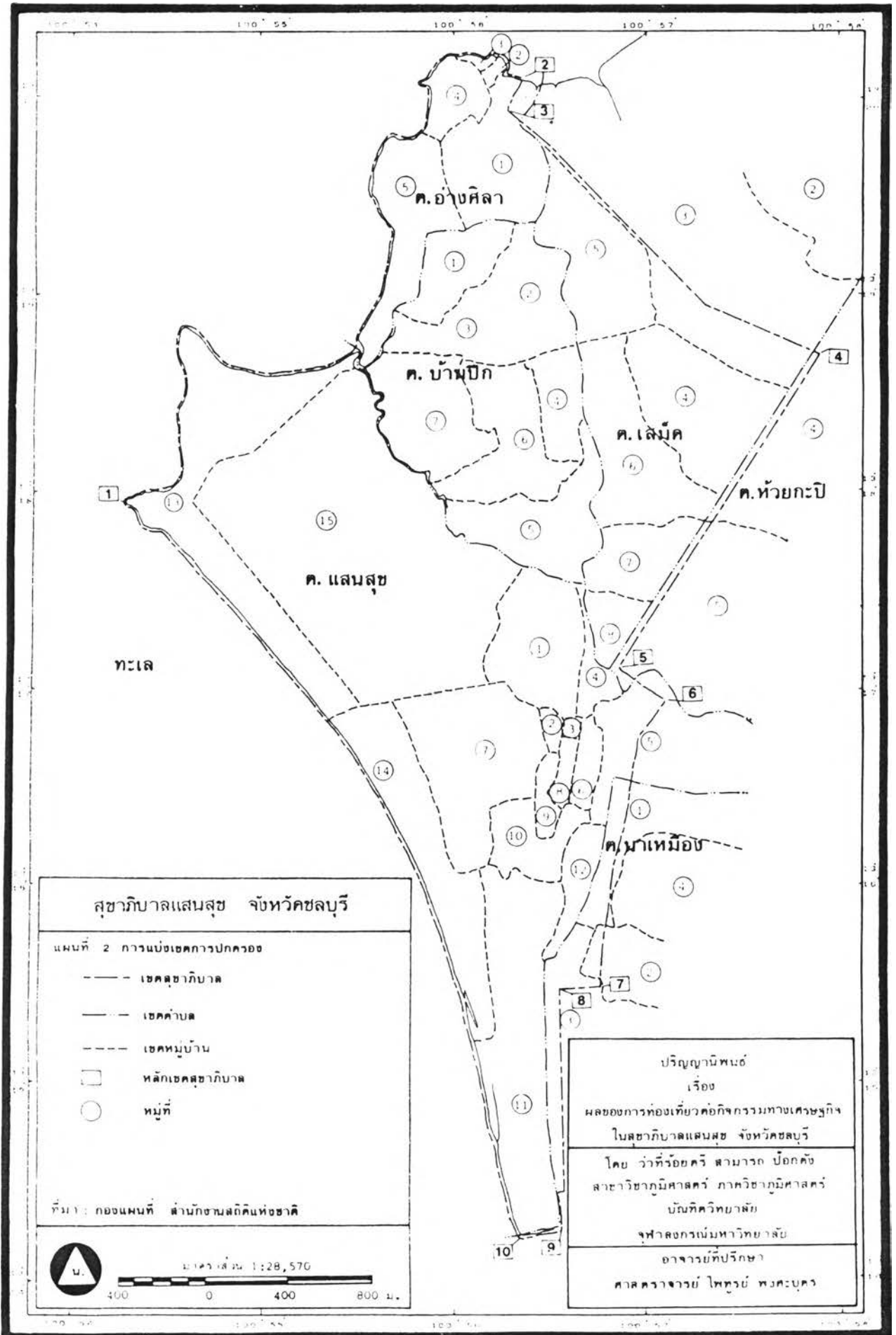
แผนที่ : ลุ่มอภิบาคแลนคชและสถานที่สำคัญในจังหวัดชลบุรี

- กิ่งอำเภอ, อำเภอ
- จังหวัด
- * สถานที่ท่องเที่ยว
- ▨ ลุ่มอภิบาคแลนคช

ที่มา : กรมแผนที่ทหาร

1 : 250,000 (1:250,000)

จากหลักเขตที่ 2 เลียบตามชายฝั่งตะวันตกของคลองนางนอง ไปทางทิศใต้ถึงฟากเหนือของถนนอ่างศิลา เป็นหลักเขตที่ 3

จากหลักเขตที่ 3 เลียบตามฟากเหนือของถนนอ่างศิลาไปทางตะวันออกเฉียงใต้ถึงฟากตะวันออกของถนนสุขุมวิทตรงบรรจบกับถนนอ่างศิลา เป็นหลักเขตที่ 4

ด้านตะวันออก จากหลักเขตที่ 4 เลียบตามฟากตะวันออกของถนนสุขุมวิทไปทางทิศใต้ถึงฝั่งเหนือของคลองบางโพรง เป็นหลักเขตที่ 5

จากหลักเขตที่ 5 เป็นเส้นตั้งฉากกับถนนสุขุมวิทไปทางทิศตะวันตก เป็นระยะทาง 600 เมตร เป็นหลักเขตที่ 6

จากหลักเขตที่ 6 เป็นเส้นขนานกับถนนสุขุมวิทไปทางทิศใต้ถึงจุดซึ่งอยู่ในแนวเส้นตั้งฉากกับถนนสุขุมวิท ตรงหลักกิโลเมตรที่ 107.00 เป็นหลักเขตที่ 7

จากหลักเขตที่ 7 เป็นเส้นตั้งฉากกับถนนสุขุมวิทไปทางทิศตะวันตกถึงจุดซึ่งอยู่ห่างจากฟากตะวันออกของถนนสุขุมวิทไปทางทิศตะวันออกเป็นระยะทาง 160 เมตร เป็นหลักเขตที่ 8

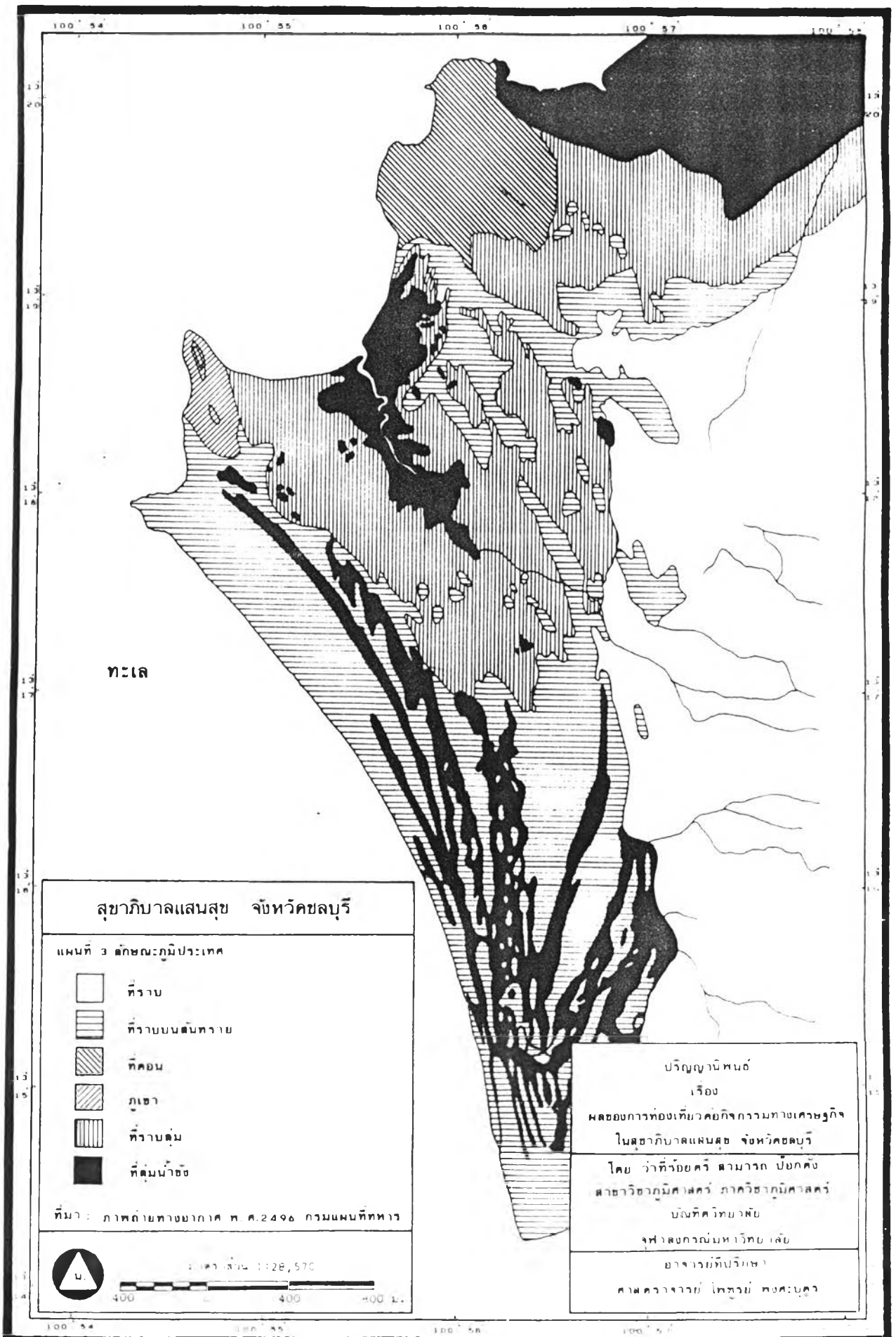
จากหลักเขตที่ 8 เป็นเส้นตรงไปทางทิศใต้ถึงฝั่งเหนือของคลองนาข่าตรงที่อยู่ห่างจากฟากตะวันออกของถนนสุขุมวิทไปทางทิศตะวันออกเป็นระยะทาง 106 เมตร เป็นหลักเขตที่ 9

ด้านใต้ จากหลักเขตที่ 9 เลียบตามฝั่งด้านเหนือของคลองนาข่าไปทางทิศตะวันตกถึงฝั่งทะเล เป็นหลักเขตที่ 10

ด้านตะวันตก จากหลักเขตที่ 10 เลียบตามฝั่งทะเลไปทางทิศเหนือจนบรรจบกับหลักเขตที่ 1

1.3 ลักษณะภูมิประเทศ ภูมิประเทศของสุขาภิบาลแสนสุขซึ่งเป็นพื้นที่ที่ศึกษาแบ่งได้เป็น 3 ส่วน ได้แก่

1.3.1 พื้นที่ตอนบน ได้แก่ บริเวณตำบลอ่างศิลา เป็นเนินเขาเตี้ย ๆ เกิดจากหินแกรนิตสีขาวเนื้อละเอียด ซึ่งสามารถใช้ทำครกหินอ่างศิลาที่มีชื่อเสียงได้ พื้นที่บริเวณนี้เป็นชั้นดินร่วนปนทราย มีระดับความลึกไม่มากนัก ได้ระดับชั้นดินลงไปเป็นชั้นหินแข็งลาดชันลงจากบริเวณตอนกลางของพื้นที่นี้ไปโดยรอบทำให้ไม่สามารถเก็บกักน้ำฝนไว้ได้ เพราะน้ำจะไหลลงสู่ทะเล และ

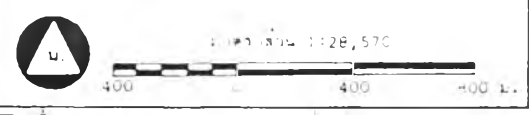

สัขารภบาลแสนสุข จังหวัดชลบุรี

แผนที่ 3 ลักษณะภูมิประเทศ

- ที่ราบ
- ที่ราบบนสันทราย
- ที่ดอน
- ภูเขา
- ที่ราบลุ่ม
- ที่ลุ่มน้ำจืด

ที่มา : ภาพถ่ายทางอากาศ พ.ศ. 2496 กรมแผนที่ทหาร

ปริญญาณิพนธ์
เรื่อง
ผลของการท่องเที่ยวต่อการทางเศรษฐกิจ
ในสัขารภบาลแสนสุข จังหวัดชลบุรี
โดย ว่าที่ร้อยตรี สามารถ ปิงคัง
สาขาวิชาภูมิศาสตร์ ภาควิชาภูมิศาสตร์
บัณฑิตวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
อาจารย์ที่ปรึกษา
ศาสตราจารย์ ไพฑูริย์ ทองระยง

พื้นที่ลุ่มโดยรอบ ชาวบ้านในสมัยก่อนจะได้น้ำจากน้ำฝนที่กักเก็บอยู่ระหว่างรอยแตกแยกของหิน เพียงเล็กน้อยเท่านั้น

ชายฝั่งทะเลในแถบนี้ไม่เหมาะต่อการลงเล่นน้ำของนักท่องเที่ยว เนื่องจากมีหินแหลมคมบริเวณชายฝั่งจำนวนมาก ประกอบกับมีดินโคลนที่ถูกน้ำพัดพามาทับถมตามชายฝั่ง จึงเหมาะต่อการเพาะเลี้ยงหอยนางรม ในตอนบนสุดของพื้นที่นี้มีชายฝั่งที่มีความลึกมากพอที่เรือประมงขนาดเล็กเข้าจอดเทียบท่าได้ ส่วนทางด้านตะวันออกของพื้นที่นี้ไปจนถึงถนนสุขุมวิท ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ลุ่มน้ำขัง ดินเป็นดินเหนียวปนทราย

1.3.2 พื้นที่ตอนกลาง เป็นพื้นที่ส่วนใหญ่ของตำบลบ้านปึก และบางส่วนของตำบลแสนสุข ส่วนใหญ่เป็นป่าชายเลนที่เสื่อมโทรมแล้ว มีลำคลองเล็ก ๆ ได้แก่ คลองโปรงไหล ลงสู่ทะเล โดยพัฒนาเอาตะกอนขนาดเล็กไปทับถมบริเวณอ่าวเล็ก ๆ ประกอบกับบริเวณปากอ่าวเป็นพื้นที่อับลม จึงมีอากาศอาหารสมบูรณ์ เหมาะต่อการเพาะเลี้ยงหอยนางรมอย่างยิ่ง

สภาพดินในพื้นที่นี้ส่วนใหญ่เป็นดินเหนียวปนทราย มีน้ำขึ้นลงตามอิทธิพลของน้ำทะเลไหลเข้า-ออกทางคลองโปรง และสาขาเล็ก ๆ

1.3.3 พื้นที่ตอนล่าง อยู่ในเขตตำบลแสนสุข และตำบลนาเหมือง ส่วนใหญ่เป็นชายฝั่งทะเลเก่า เกิดจากการงอกทับถมของชายฝั่ง จึงปรากฏเป็นที่ราบบนสันทรายขนาดใหญ่ และเล็กสลับกับที่ลุ่มน้ำขังขนานไปกับชายฝั่งทะเล พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นดินทรายถึงดินทรายจัด ยกเว้นบริเวณที่ลุ่มระหว่างสันทรายจะเป็นดินเหนียวปนทราย

บริเวณพื้นที่ตอนล่างนี้เป็นเขตที่เหมาะสมสำหรับการท่องเที่ยว เนื่องจากมีชายหาดที่มีความลาดชันน้อย ได้แก่ ชายหาดบางแสน และหาดวอนนภา และตอนเหนือของพื้นที่นี้มีเขาสามมุข ซึ่งเป็นภูเขาเดี่ยว ๆ มีจุดยอดสูงเหนือระดับน้ำทะเล 75 เมตร มีทิวทัศน์ที่สวยงามเหมาะสำหรับการท่องเที่ยวเช่นกัน

1.4 ลักษณะภูมิอากาศ สุขาภิบาลแสนสุขอยู่ในเขตภูมิอากาศแบบมรสุมเขตร้อน แบ่งออกเป็น 3 ฤดู ได้แก่

1.4.1 ฤดูหนาว เริ่มตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน จนถึงเดือนกุมภาพันธ์ อยู่ในช่วงอิทธิพลของลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ มีอากาศแห้งแล้ง และหนาวเย็นเป็นบางเวลา อุณหภูมิ

ค่าสูงสุดของปี พ.ศ. 2530 วัดได้ 15.6 องศาเซลเซียส ในเดือนธันวาคม (ตารางที่ 4.1)

1.4.2 ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่เดือนมีนาคม จนถึงเดือนพฤษภาคม มีอากาศร้อนจัด ในเดือนเมษายน ซึ่งอุณหภูมิสูงสุดของปี พ.ศ. 2530 วัดได้ 36.70 องศาเซลเซียส ในเดือนเมษายน

1.4.3 ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่เดือนมิถุนายน จนถึงเดือนตุลาคม อยู่ในช่วงอิทธิพลของลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ มีฝนตกหนักในเดือนตุลาคม ปริมาณน้ำฝนในรอบปี พ.ศ. 2530 วัดได้ 1519.0 มิลลิเมตร

จากสภาพอากาศดังกล่าวจะเห็นได้ว่า ช่วงที่เหมาะสมต่อการเดินทางมาท่องเที่ยวในสุขภาพและมีความสุขมากที่สุดคือ เดือนพฤศจิกายน ถึงเดือนเมษายน เนื่องจากเป็นช่วงที่ทะเลมีความสวยงาม คลื่นไม่จัด โดยเฉพาะในเดือนเมษายนเป็นระยะเวลาที่มีอากาศร้อน มีฝนตกน้อย เหมาะแก่การ เดินทางมาพักผ่อนตามชายทะเลเป็นอย่างยิ่ง

ตารางที่ 4.1 ปริมาณน้ำฝนและอุณหภูมิของจังหวัดชลบุรี พ.ศ. 2530

เดือน	ปริมาณ น้ำฝน (มม.)	จำนวนวัน ฝนตก	อุณหภูมิ สูงสุด (องศาเซลเซียส)	อุณหภูมิ ต่ำสุด (องศาเซลเซียส)	อุณหภูมิเฉลี่ย ตลอดเดือน (องศาเซลเซียส)
มกราคม	-	-	35.4	18.7	27.4
กุมภาพันธ์	-	-	35.1	19.5	28.18
มีนาคม	51.2	2	36.0	22.4	29.20
เมษายน	67.3	6	36.7	23.3	30.73
พฤษภาคม	211.7	11	36.0	23.6	20.39
มิถุนายน	94.4	12	34.7	24.4	30.03
กรกฎาคม	98.8	10	36.0	23.0	30.48
สิงหาคม	125.6	14	34.9	23.6	29.73
กันยายน	175.2	20	34.4	23.5	28.70
ตุลาคม	479.6	17	34.9	22.3	28.0
พฤศจิกายน	215.2	13	34.5	23.4	28.63
ธันวาคม	-	-	35.0	15.6	24.79
รวม	1519.0	105	423.7	263.3	347.29
เฉลี่ย	126.58	8.75	35.31	21.94	28.94

ที่มา: สถานีตรวจอากาศชลบุรี กรมอุตุนิยมวิทยา กระทรวงคมนาคม

2. ลักษณะทางเศรษฐกิจ สุขภาพาสแสนสุขมีสภาพทางเศรษฐกิจโดยทั่วไปอยู่ในขั้นดี จะเห็นได้ว่าสุขภาพาสมีรายได้จากการเก็บภาษีท้องถิ่นเกินกว่า 3 ล้านบาทต่อปี (สุขภาพาสแสนสุข, 2527) สาขาการผลิตที่สำคัญต่าง ๆ ได้แก่

2.1 เกษตรกรรม

2.1.1 การเพาะปลูก เนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่มีดินคุณภาพต่ำ การเพาะปลูกจึงไม่ได้ผลผลิตเท่าที่ควร พื้นที่ทางการเกษตรถูกทิ้งให้รกร้างว่างเปล่าเป็นจำนวนมาก พืชที่เพาะปลูกมากที่สุดคือ มะพร้าว นอกจากนี้มีการทำนา และปลูกมันสำปะหลังอยู่บ้างในเขตตำบลเสม็ด และตำบลบ้านปึก จากการที่ปลูกมะพร้าวจำนวนมากนี้เองทำให้ชาวสุขภาพาสแสนสุขผลิตน้ำตาลสดจากมะพร้าว ซึ่งเป็นสินค้าที่มีชื่อเสียงอีกชนิดหนึ่งเพื่อขายให้กับนักท่องเที่ยว นอกจากนี้มะพร้าวส่วนหนึ่งได้ถูกนำไปใช้ในการผลิตข้าวหลามหนองมน ซึ่งเป็นสินค้าที่มีชื่อเสียงขายให้กับนักท่องเที่ยวอีกประเภทหนึ่งด้วย

2.1.2 การประมง

ก) การประมงทะเล ส่วนใหญ่เป็นการประมงแบบยังชีพโดยนำเรือประมงออกไปจับสัตว์น้ำ แล้วกลับภายในวันเดียว ตำบลอ่างศิลามีการทำประมงทะเลมากที่สุด ในปี พ.ศ. 2525 มีผู้ประกอบการอาชีพประมง 312 ครอบครัว (สำนักงานประมงจังหวัดชลบุรี, 2525: 1 อ้างถึงใน ณรงค์ พิระภิญโญ, 2529: 65) คิดเป็นร้อยละ 32.8 ของครอบครัวทั้งหมด 952 ครอบครัว นอกจากนี้ก็มีที่ตำบลแสนสุข ที่บ้านหาดวอนนภา และบ้านแหลมแท่น โดยมีทำเทียบเรือที่สำคัญ ได้แก่ ทำเทียบเรืออ่างศิลา (ท่าเรือองค์การสะพานปลา) และทำเทียบเรือเขาสามุข

ข) การเพาะเลี้ยงชายฝั่ง ที่สำคัญได้แก่ การเลี้ยงหอยนางรม หอยแมลงภู่ และกุ้งทะเล โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเพาะเลี้ยงหอยนางรมนั้น สุขภาพาสแสนสุขมีจำนวนผู้เพาะเลี้ยงและเนื้อที่เพาะเลี้ยงมากที่สุดของจังหวัดชลบุรี โดยตำบลอ่างศิลา ตำบลแสนสุข และตำบลบ้านปึก มีจำนวนผู้ที่เพาะเลี้ยงหอยนางรมคิดเป็นร้อยละ 60.92, 27.77 และ 11.31 ของเขตสุขภาพาสแสนสุข ซึ่งมีจำนวนผู้เพาะเลี้ยงทั้งหมด 389 ราย ในปี พ.ศ. 2524 (2529: 67)

ผลผลิตที่ได้จากการทำประมงทั้ง 2 ประเภท ส่วนใหญ่ถูกส่งไปจำหน่ายยังจังหวัดชลบุรี และจังหวัดใกล้เคียง ตลอดจนส่งไปยังร้านอาหาร และภัตตาคารที่มีอยู่มากในสุขาภิบาลแสนสุขเพื่อประกอบอาหารให้กับนักท่องเที่ยว อีกส่วนหนึ่งถูกนำไปแปรรูปเป็นอาหารแห้ง เช่น ปลาเค็ม กุ้งแห้ง ปลาหมึกตากแห้ง เพื่อนำไปจำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยวตามแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ในเขตสุขาภิบาลแสนสุข

2.2 อุตสาหกรรมและหัตถกรรม

2.2.1 อุตสาหกรรมโรงงาน สุขาภิบาลแสนสุขมีโรงงานประเภทต่าง ๆ ทั้งขนาดเล็กและขนาดปานกลางอยู่หลายแห่ง ที่สำคัญคือ โรงงานอุตสาหกรรมทำน้ำปลา โรงงานมันส้มปะหลัง เป็นต้น ซึ่งโรงงานเหล่านี้ก่อให้เกิดปัญหาต่อสภาวะแวดล้อมทางธรรมชาติอยู่บ้าง โดยการปล่อยน้ำเสียลงสู่ทะเลและส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยว

2.2.2 อุตสาหกรรมในครอบครัว อุตสาหกรรมในครอบครัวที่สำคัญ ได้แก่ การเผาข้าวหลาม ซึ่งเป็นสินค้าพื้นเมืองที่มีชื่อเสียงที่สุดอย่างหนึ่งของตลาดหนองมน มีครอบครัวที่ทำเป็นอาชีพประจำ 33 ราย และทำเป็นอาชีพเสริม ซึ่งเผาข้าวหลามเฉพาะในวันหยุดราชการและเทศกาลสำคัญอีก 20 ราย (2529: 81) วัตถุประสงค์ส่วนใหญ่คือ มะพร้าว และข้าวเหนียว ซึ่งได้จากในท้องถิ่น แต่ไม่ไผ่ซึ่งเป็นกระบอกข้าวหลามได้จากจังหวัดกาญจนบุรี ผลผลิตที่ได้จะจำหน่ายทั้งปลีก และส่ง สถานที่ขายปลีก ได้แก่ บริเวณตลาดหนองมน และตลาดแสนสุข เป็นส่วนใหญ่ และมีบ้างเล็กน้อยที่ส่งไปขายที่ท่ารถประจำทางในตัวเมืองชลบุรี ส่วนการขายส่งนั้นจะมีผู้ค้าปลีกมารับซื้อถึงบ้านที่ผลิต

นอกจากนี้ยังมีอุตสาหกรรมในครอบครัวที่ผลิตสินค้าพื้นเมืองอื่น ๆ อีกหลายอย่าง เช่น การทำกล้วยฉาบ เมื่อกฉาบ การทำห่อหมกทะเล การทำอาหารทะเลแห้ง ได้แก่ ปลาหมึกแห้ง และกุ้งแห้ง เป็นต้น

2.2.3 หัตถกรรม ที่สำคัญ ได้แก่ การทำครกหิน และการทอผ้า โขยครกหินเป็นสินค้าพื้นเมืองที่มีชื่อเสียงของสุขาภิบาลแสนสุข ในปี พ.ศ. 2527 มีผู้ประกอบการรวม 31 ราย (2529: 82) อยู่ในตำบลอ่างศิลามากที่สุด นอกนั้นก็กระจายอยู่ตามแนวถนนเข้าชายหาดบางแสน บ้านแหลมแท่น เขาสามมุข และแนวถนนเสม็ด-อ่างศิลา-เขาสามมุข วัตถุประสงค์ในการทำครกหินแต่เดิมได้จากหินแกรนิตเนื้อละเอียดสีขาว ในตำบลอ่างศิลา ซึ่งมีคุณสมบัติพิเศษคือ เมื่อทำเป็นครก

แล้ว สามารถทำหรือปั่นพริกไค้ละเอียดย่างรวดเร็ว เพราะมีเนื้อหิโนละเอียดทำให้มีชื่อเสียงมา นาน แต่ต่อมาได้มีการนำหิโนไตโอไรต์จากจังหวัดตาก และเพชรบูรณ์มาทำครกหิโนด้วย เพื่อทดแทน หิโนแกรนิตในท้องถิ่นที่เริ่มขาดแคลน แต่หิโนที่นำมาจากจังหวัดตาก และเพชรบูรณ์มีคุณสมบัติแตกต่าง จากหิโนในท้องถิ่นคือ เนื้อหิโนหยาบกว่า ราคาจึงถูกกว่าครกหิโนอ่างศิลาแท้ ๆ นอกจากนี้จะมีการทำ ครกหิโนแล้ว ผู้ประกอบการเหล่านี้ยังมีการรับจ้างแกะสลักป้ายสุสาน ทำลูกนิมิต โม้หิโน และสินค้า อื่น ๆ อีกด้วย ซึ่งผลผลิตส่วนหนึ่งจะจำหน่ายให้แก่นักท่องเที่ยวที่มาแวะซื้อในบริเวณบ้าน หรือ โรงงานที่ผลิต อีกส่วนหนึ่งจะส่งไปจำหน่ายในตลาดหนองมน ตลาดเมืองชลบุรี และตลาดอำเภอ ศรีราชา ตลอดจนในจังหวัดอื่น ๆ ด้วย

ส่วนการทอผ้าอ่างศิลา หรือผ้าอ่างหิโนนั้น แต่เดิมเป็นการทอผ้าเพื่อใช้ เอง ต่อมาจึงมีการทอเพื่อจำหน่าย จนเป็นที่รู้จักกันทั่วไปเนื่องจากมีลักษณะพิเศษคือ "ใช้ด้ายเส้น เล็ก เนื้อละเอียด แน่น เนื้อผ้าแข็งแรงกว่าผ้าทอเชียงใหม่ ยิ่งซักยิ่งเนื้อแน่น" (อ.ส.ท., 2529: 70) ผ้าที่ทอได้แก่ ผ้าขาวม้า ผ้าขี้ริ้ว ผ้าเช็ดปาก ผ้าโสร่ง และผ้าหางกระรอก วัตถุประสงค์ คือ โหมและฝ้าย ปัจจุบันการประกอบอาชีพนี้ได้รับความสนใจน้อยลง และกำลังจะสูญหายไปเนื่องจาก มีผ้าสมัยใหม่ที่ทอด้วยเครื่องจักร และมีราคาถูกกว่ามากเข้ามาแข่งขัน

2.3 พาณิชยกรรมและการบริการ

ในเขตสุขาภิบาลแสนสุขมีย่านการค้า และบริการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว โดยตรง 3 แห่งคือ ตลาดหนองมน ชายหาดบางแสน และตลาดอ่างศิลา

2.3.1 ตลาดหนองมน ประกอบด้วยตลาดแสนสุข ซึ่งอยู่ทางทิศตะวันออกของ ถนนสุขุมวิท และตลาดหนองมน ซึ่งอยู่ทางทิศตะวันตกของถนนสุขุมวิท ตลาดทั้ง 2 แห่งนี้ทำหน้าที่ เป็นศูนย์กลางการค้า และบริการให้แก่พื้นที่โดยรอบ ทั้งที่เป็นเขตสุขาภิบาลแสนสุขเอง และพื้นที่ ใกล้เคียง รวมทั้งให้บริการแก่นักท่องเที่ยวที่เดินทางผ่านไปยังภาคตะวันออก หรือเข้าสู่ กรุงเทพมหานครตามถนนสุขุมวิท สินค้าที่จำหน่ายมีทั้งสินค้าเครื่องอุปโภคบริโภคที่มีไว้บริการสำหรับ คนในท้องถิ่น และสินค้าอาหารแห้ง สินค้าพื้นเมือง ตลอดจนสินค้าของที่ระลึกที่มีไว้บริการแก่นัก ท่องเที่ยว เช่น ข้าวหลาม ครกหิโน ห่อหมก น้ำตาลสด อาหารทะเลแห้ง เครื่องประดับที่ทำจาก เปลือกหอย เป็นต้น

ลักษณะของตลาด นอกจากอาคารพาณิชย์แล้วยังมีร้านหาบเร่แผงลอย เป็นจำนวนมากโดยเฉพาะในวันหยุด และวันนักขัตฤกษ์จะมีชาวบ้านรับสินค้าต่าง ๆ จากผู้ผลิต มาวางขายให้แก่นักท่องเที่ยว ส่วนในวันธรรมดา ร้านหาบเร่แผงลอยจะมีจำนวนไม่มากนัก ปัญหาที่สำคัญประการหนึ่งของตลาดหนองมนคือ การขาดความเป็นระเบียบเรียบร้อยของร้านหาบเร่แผงลอย ซึ่งส่งผลต่อการรักษาความสะอาด นอกจากนี้ยังมีปัญหาการจราจรเกิดจากผู้ค้าเร่ไปตั้งขายสินค้าบนถนน และทางเท้าด้วย

2.3.2 ชายหาดบางแสน เป็นย่านการค้าที่ให้บริการแก่นักท่องเที่ยวเป็นหลัก โดยมีร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึก สถานบริการอาบน้ำจืด และหาบเร่แผงลอยเป็นจำนวนมาก ซึ่งขายสินค้าที่ระลึก อาหาร บริการให้เช่าอุปกรณ์การเล่นน้ำทะเล จักรยาน จักรยานยนต์ เรือ สกูเตอร์ จักรยานน้ำ และเก้าอี้ผ้าใบ

นอกจากนี้ ยังมีโรงแรมและบังกาโลให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ได้แก่ โรงแรม และบังกาโลของบริษัท บางแสนบิซริสอร์ท บังกาโลแสนสบาย บังกาโลสถานตากอากาศ แสนสุข และกิจการบังกาโลขนาดเล็กของคนในท้องถิ่น ซึ่งให้บริการแก่นักท่องเที่ยวที่มีรายได้น้อย อีก 2-3 แห่งด้วย

2.3.3 ตลาดอ่างศิลา เป็นย่านการค้าที่เก่าแก่มาก มีถนนแคบ ๆ สินค้า และบริการส่วนใหญ่มุ่งเพื่อคนในท้องถิ่นเป็นหลัก แต่ก็มีสินค้าพื้นเมือง และของที่ระลึกไว้จำหน่ายแก่นักท่องเที่ยวบ้าง เช่น อาหารทะเลแห้ง หอยนางรมตอง ตรอกหิน เป็นต้น เนื่องจากเป็นจุดอับและสภาพชายหาดไม่เหมาะต่อการเล่นน้ำทะเล เพราะมีหินโสโครก และชายหาดเป็นดินเลน ซึ่งเหมาะต่อการเลี้ยงหอยนางรมมากกว่า ดังนั้นนักท่องเที่ยวจึงไม่ค่อยแวะผ่านมาที่จุดนี้มากนัก

นอกจากย่านการค้าที่สำคัญทั้ง 3 แห่งดังกล่าว ยังมีย่านการค้าเล็ก ๆ ตามศูนย์กลางของตำบลอื่น ๆ อีก แต่เป็นศูนย์กลางที่ให้บริการด้านสินค้าจำเป็นแก่คนในท้องถิ่นเท่านั้น

2.4 การท่องเที่ยว จังหวัดชลบุรีมีสถานที่ท่องเที่ยวหลายแห่ง และระยะของแหล่งท่องเที่ยวเหล่านี้ก็ไม่ห่างกันมากนัก โดยเฉพาะสถานที่ท่องเที่ยวในสุขาภิบาลแสนสุข ที่สำคัญ และเป็นที่ยอมรับของนักท่องเที่ยวมาเป็นเวลานานมีหลายแห่ง ได้แก่

2.4.1 อ่างศิลาหรืออ่างหิน เป็นหมู่บ้านประมงริมทะเล อยู่ห่างจากตัวเมืองชลบุรีประมาณ 5 กิโลเมตร และห่างจากถนนสุขุมวิทเพียง 3 กิโลเมตร สถานที่แห่งนี้เคยเป็นสถานที่ตากอากาศชายทะเลเก่าแก่ที่สุด พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เคยเสด็จประพาสหลายครั้ง และใช้เป็นที่พักตากอากาศของพวกมิชชันนารีอเมริกันตั้งแต่ครั้งรัชกาลที่ 4 ด้วย มีการสร้างอาคารช็อคกิมหาราช และตึกราชินี อุทิศให้ใช้เป็นที่พักรักษาตัวของคนป่วย ตลอดจนเป็นที่พักรับรองแขกด้วย

ส่วนที่เรียกว่าอ่างศิลานั้น สมเด็จพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค) ได้อธิบายว่า

เพราะมีแผ่นดินสูง เป็นลูกเนินศิลาก้อนใหญ่ ๆ เป็นศิลาดาด แลเป็นสระยาวหรืออยู่ 2 แห่ง ๆ ละ 1 ลึก 7 ศอก กว้าง 2 ศอก ยาว 10 วา แห่ง 1 ลึก 6 ศอก กว้าง 3 วา 2 ศอก ยาว 7 วา เป็นที่ยังน้ำฝน น้ำฝนไม่รั่วซึมไปได้ ท่านเจ้าพระยาทิพากรวงศ์ มหาโกษาธิบดี เห็นว่ามีประโยชน์กับคนทั้งปวง จึงให้หลวงฤทธิศักดิ์ขลเนตร ปลัดเมืองชลบุรีเป็นนายงาน ก่อเสริมปากบ่อกั้นน้ำ มิให้น้ำที่ใสโครกไหลกลับลงไปบ่อได้ ราษฎรชาวบ้านแลชาวเรือ ไปมาได้อาศัยใช้น้ำฝนในอ่างศิลานั้น ลางปีถ้าฝนตกมากถ้าใช้น้ำแต่ลำพังชาวบ้านก็ได้ใช้น้ำ ทั้ง 2 แห่ง แลบ่ออื่นบ้างพอตลอดปีไปได้ ลางปีฝนน้อย ราษฎรได้อาศัยใช้เพียง 5 เดือน 6 เดือน ก็พอหมดน้ำในอ่างศิลา (ศรี อมาตยกุล, 2500: 26)

นอกจากนี้ อ่างศิลายังเป็นสถานที่ที่มีชื่อเสียงในการทำอุตสาหกรรมขนาดย่อมคือ การทำผ้าทอที่เรียกว่า "ผ้าอ่างหิน" ซึ่งเป็นสินค้าขึ้นชื่อมาแต่โบราณ แต่ในปัจจุบันหาดูได้ยากแล้ว และการทำครกหินที่เรียกว่า "ครกอ่างศิลา" ซึ่งแต่เดิมใช้หินในพื้นที่ที่มีคุณสมบัติพิเศษมาแกะสลักเป็นครก ต่อมามีการนำหินมาจากจังหวัดตากและเพชรบูรณ์มาทำเพิ่มเติมจากหินที่สกัดได้ในท้องถิ่นด้วย นอกจากครกหินแล้ว ยังมีการทำสินค้าอื่น ๆ จากหินอีก เช่น โมหิน และลูกนิมิต ซึ่งสามารถสร้างงานและเพิ่มรายได้ให้แก่ชาวบ้านได้ด้วย

ชายหาดบริเวณอ่างศิลานี้ไม่เหมาะต่อการลงเล่นน้ำของนักท่องเที่ยว เนื่องจากชายฝั่งเป็นโคลน และบางแห่งมีหินที่แหลมคมอยู่ ดังนั้นจึงถูกใช้เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจเท่านั้น

2.4.2 เขาสามมุข เป็นเนินเขาเดี่ยว ๆ ตั้งอยู่กึ่งกลางระหว่างบ้านอ่างศิลา และหาดบางแสนไปตามถนนที่ตัดเลียบริมหาดจากอ่างศิลา บนเขาสามมุขมีบ้านพักตากอากาศหลายหลัง บนลาดเขาด้านทิศใต้สามารถมองเห็นทิวทัศน์ได้ไกลถึงหาดบางแสน และภูเขาบนเกาะสีชัง ส่วนลาดเขาด้านทิศเหนือเป็นทางขึ้นไปนมัสการพระพุทธบาทจำลองที่วัดไตรมุกขารามจัดไว้ให้นักท่องเที่ยวขึ้นไปชมทิวทัศน์อันสวยงาม การใช้ที่ดินเพื่อทำนาถุ้ง และการเพาะเลี้ยงหอยนางรมตามชายฝั่ง

เขาสามมุขนี้ชาวประมงนับถือกันว่า เป็นเขาศักดิ์สิทธิ์ และที่เชิงเขาซึ่งเป็นหัวแหลมยื่นออกไปได้มีการสร้างศาลเจ้าแม่สามมุข เป็นที่เคารพสักการะของชาวประมงและชาวบ้านทั่วไป

2.4.3 หาดบางแสน เป็นชายหาดที่มีชื่อเสียงมาช้านานของจังหวัดชลบุรี อยู่ห่างจากตัวเมืองชลบุรีราว 10 กิโลเมตร แยกทางขวาจากถนนสุขุมวิทตรงกิโลเมตรที่ 104 เข้าไป 3 กิโลเมตร เหตุที่ชายหาดบางแสนเป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยวในการเดินทางมาพักผ่อนเล่นน้ำทะเล เพราะเป็นชายฝั่งทะเลที่ลาดเทออกไปไกล มีความชันน้อย สภาพน้ำทะเลมีความสะอาดพอสมควร พื้นหาดเป็นทรายละเอียด ไม่มีหินที่คมอย่างบริเวณชายหาดที่อ่างศิลา มีคลื่นไม่แรงนัก โดยเฉพาะในช่วงลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ นอกจากนี้ในบริเวณชายหาดยังมีเครื่องดื่มและอาหารทะเลประเภทของกินเล่นหาบมาขาย มีเก้าอี้ผ้าใบ ลูกยางว่ายน้ำให้เช่า มีห้องอาบน้ำจืดไว้บริการ และร้านอาหารหลายแห่งเรียงรายอยู่ริมหาด หาดบางแสนเหมาะสำหรับนักท่องเที่ยวที่มีเวลาน้อยที่ต้องการพาครอบครัวไปพักผ่อนเพียงวันเดียว

ตำบลที่ตั้งหาดบางแสนนี้แต่เดิมเรียกว่าแสนสุข เป็นชายทะเลเล็ก ๆ ที่ไม่มีความเจริญนัก ต่อมาเมื่อวันที่ 15 มีนาคม 2486 คณะรัฐมนตรีซึ่งมีจอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี ได้มีมติจัดตั้งสถานตากอากาศขึ้นที่ชายหาดแห่งนี้ภายในเนื้อที่ 556 ไร่ 3 งาน 69 ตารางวา และให้กรมโยธาเทศบาลจัดสร้างโรงแรมขึ้นชื่อโรงแรมแสนสำราญ โดยบริษัท แสนสำราญ จำกัด เป็นผู้ดำเนินการดูแลสถานตากอากาศแห่งนี้ ต่อมาเมื่อวันที่ 31 มิถุนายน 2495 คณะรัฐมนตรีได้มีมติให้ที่ดินแห่งนี้ขึ้นทะเบียนเป็นที่ราชพัสดุของกรมธนารักษ์ กระทรวงการคลัง และดำเนินการต่อจากบริษัท แสนสำราญ จำกัด

ในวันที่ 29 มกราคม 2503 คณะรัฐมนตรีได้มีมติให้โอนกิจการไปให้สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลรับไปดำเนินการ โดยเปลี่ยนชื่อเป็นสถานตากอากาศบางแสน จนถึงวันที่ 24 มิถุนายน 2507 คณะรัฐมนตรีได้มีมติโอนกิจการทั้งหมดให้องค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (อ.ส.ท.) ดำเนินการต่อ จนในที่สุดการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ท.ท.ท.) ซึ่งเปลี่ยนชื่อมาจากองค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย จึงได้ให้เอกชน คือ บริษัท บางแสนบีชรีสอร์ท จำกัด เข้าไปเช่าดำเนินการในส่วนที่อยู่ติดกับหาดบางแสน ครอบคลุมพื้นที่ 185 ไร่ ประกอบด้วย โรงแรมบางแสนบีชรีสอร์ท สำนักงานบางส่วน และบังกาโล 102 หลัง (สุรพล สุตารา และคณะ, 2527: 2-1 ถึง 2-3)

บริเวณชายหาดบางแสนทั้งหมดนี้เป็นพื้นที่ที่อยู่ในความรับผิดชอบของหน่วยงานราชการ และเอกชน 4 หน่วยงาน ได้แก่ สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ โรงแรมบางแสนบีชรีสอร์ท ราชพัสดุ และสุขาภิบาลแสนสุข ซึ่งทั้ง 4 หน่วยงานมีนโยบายในการใช้พื้นที่บริเวณชายหาดแตกต่างกัน เช่น การให้เอกชน ซึ่งได้แก่ชาวบ้านเช่าพื้นที่เพื่อขายสินค้า และการบริการให้แก่นักท่องเที่ยว ทำให้การใช้พื้นที่บริเวณชายหาดไม่เป็นระเบียบเดียวกันตลอดทั้งชายหาด เป็นต้น

2.4.4 สถาบันวิทยาศาสตร์ทางทะเล ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วิทยาเขตบางแสน แต่เดิมเป็นพิพิธภัณฑ์สัตว์และสถานเลี้ยงสัตว์น้ำเค็ม ต่อมาได้รับการขยายกิจการประกอบกับรัฐบาลญี่ปุ่นได้ให้การช่วยเหลือในการจัดตั้งศูนย์วิทยาศาสตร์ทางทะเลเป็นมูลค่า 230 ล้านบาท จึงได้มีการสร้างอาคารสถาบันขึ้นบริเวณหน้ามหาวิทยาลัยในเนื้อที่ 30 ไร่ และยกฐานะขึ้นเป็นสถาบันวิทยาศาสตร์ทางทะเลเมื่อวันที่ 23 พฤษภาคม 2528

ภายในสถาบันได้เปิดให้ประชาชนเข้าชม 2 ส่วนคือ ส่วนหนึ่งเป็นพิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์ทางทะเล ซึ่งรวบรวมตัวอย่างสัตว์ และพืชน้ำเค็ม ตั้งแต่ขนาดเล็กจนถึงขนาดใหญ่ รวมทั้งการจัดนิทรรศการวงจรชีวิตของสัตว์ อุปลกรณ์ และเครื่องมือการประมงทรัพยากรทะเล โบราณคดีใต้น้ำ ผลิตภัณฑ์ที่ได้จากทะเล ตลอดจนพิพิธภัณฑ์เปลือกหอย อีกส่วนหนึ่งคือสถานเลี้ยงสัตว์น้ำเค็ม ซึ่งประกอบด้วยตู้สัตว์เลี้ยงต่าง ๆ แสดงลักษณะของสัตว์ในเขตน้ำขึ้น น้ำลง สัตว์ไม่มีกระดูกสันหลัง สัตว์ทะเลทางเศรษฐกิจ สัตว์สวยงาม และอื่น ๆ

นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยวชายหาดบางแสนมักจะแวะเข้าไปชม นิทรรศการต่าง ๆ ภายในสถาบันวิทยาศาสตร์ทางทะเลนี้ โดยเฉพาะในวันเสาร์-อาทิตย์ จะมี นักเรียน นักศึกษาจากโรงเรียน และสถาบันการศึกษาต่าง ๆ เดินทางมาทัศนศึกษาที่นี่เป็นจำนวนมาก

2.4.5 ตลาดหนองมน อยู่ห่างจากทางแยกเข้าหาดบางแสนประมาณ 1 กิโลเมตร เป็นตลาดขายของที่ระลึก และสินค้าพื้นเมืองของจังหวัดชลบุรี ได้แก่ อาหารทะเลแห้ง ขนม อาหารสำเร็จรูปต่าง ๆ เครื่องจักสานไม้ไผ่และหวายจากอำเภอนันทนิคม ครกและเครื่องหิน จากอ่างศิลา เป็นต้น

นักท่องเที่ยวที่ซื้อสิ่งของจากตลาดหนองมนนี้ส่วนหนึ่งเป็นผู้ที่เดินทางผ่าน ตลาดหนองมน จากการเดินทางไป-กลับตามเส้นทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3 (สุขุมวิท) และแวะซื้อของเท่านั้น อีกส่วนหนึ่งเป็นนักท่องเที่ยวที่มุ่งเดินทางมาเพื่อการพักผ่อนในสถานที่ท่องเที่ยวใน สุขาภิบาลแสนสุข และสถานที่ท่องเที่ยวอื่น ๆ ในชลบุรีที่อยู่ใกล้เคียง

3. ลักษณะทางสังคม

3.1 ประชากรและการตั้งถิ่นฐาน ประชากรในเขตสุขาภิบาลแสนสุขมีจำนวนรวมทั้งสิ้น 35,177 คน และมีความหนาแน่นโดยเฉลี่ย 1,160 คนต่อตารางกิโลเมตร (สำนักผังเมือง กระทรวงมหาดไทย, 2528: 1) ประชากรเหล่านี้มีการตั้งถิ่นฐานหนาแน่นบริเวณศูนย์กลางของชุมชนที่สำคัญ 2 แห่งคือ บริเวณอ่างศิลา และตลาดหนองมน ยิ่งแต่เดิมนั้นตลาดอ่างศิลาน่าจะมีความเจริญมาก่อน เนื่องจากเป็นศูนย์กลางการคมนาคมทางเรือที่สำคัญของท้องถิ่น และในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวก็ได้เคยเสด็จประพาสอ่างศิลาทางเรือมาก่อน (ตรี อมาตยกุล, 2500) ดังนั้น การตั้งถิ่นฐานของประชากรในตลาดอ่างศิลาแต่เดิมน่าจะเกิดจากการเป็นศูนย์กลางการคมนาคมทางน้ำ

ต่อมามีการตัดถนนสุขุมวิทผ่านตลาดหนองมน ทำให้การคมนาคมทางบกมีความสะดวกมากขึ้น ความเป็นศูนย์กลางการคมนาคมของตลาดอ่างศิลาจึงลดความสำคัญลง ตลาดหนองมนมีความเจริญ และมีการตั้งถิ่นฐานหนาแน่นเพิ่มมากขึ้น เพราะเป็นทางผ่านไปสู่อำเภอต่าง ๆ ในภาคตะวันออกจึงมีนักท่องเที่ยวและผู้เดินทางไปยังภาคตะวันออกแวะพักผ่อนที่ชายหาดบางแสน และซื้อสินค้าของที่ระลึกที่ตลาดหนองมน ทำให้มีการค้าและบริการต่าง ๆ

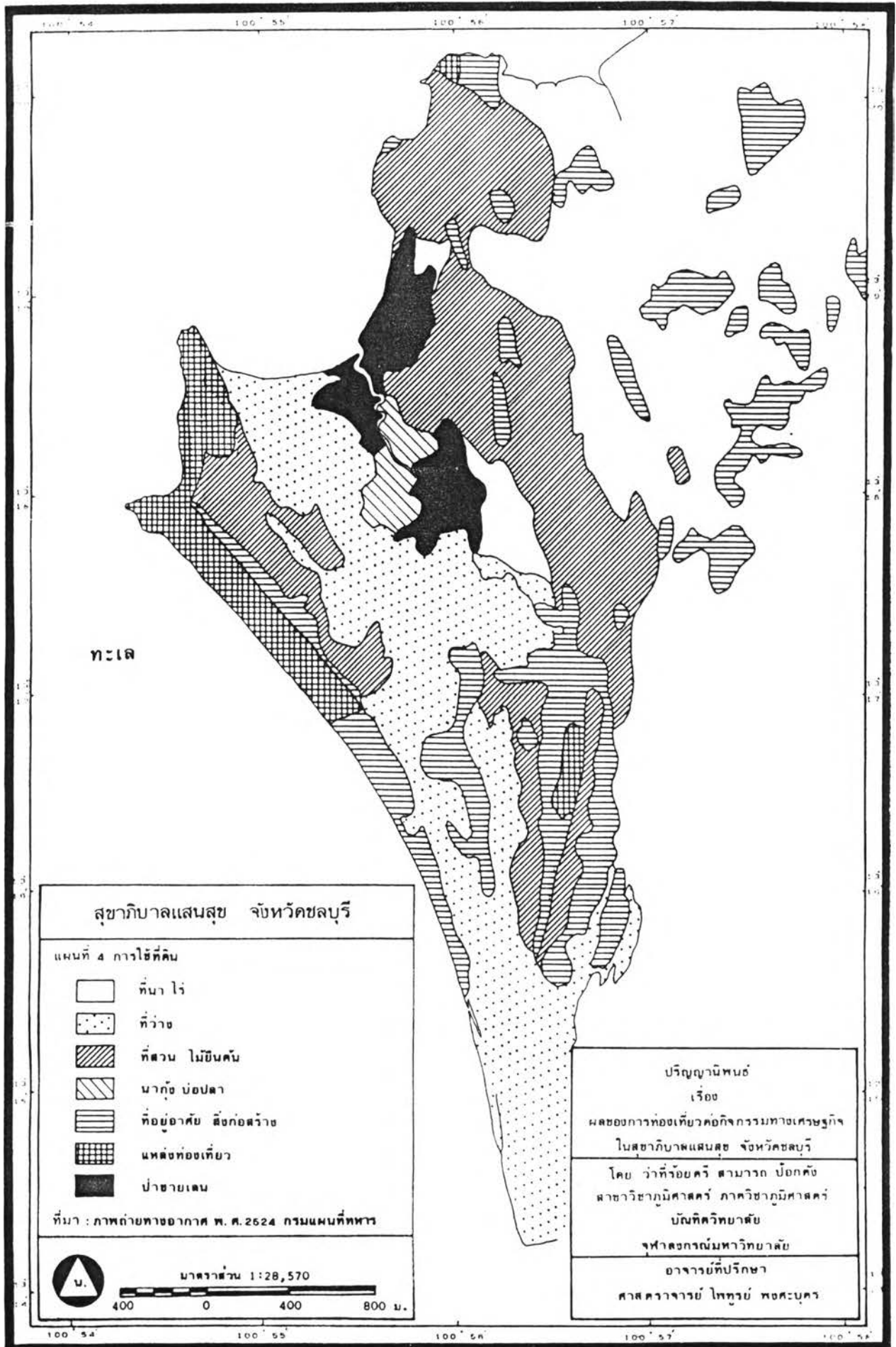
เกิดขึ้นที่ตลาดหนองมน เพื่อบริการแก่นักท่องเที่ยวประกอบกับการมีสถาบันอุดมศึกษาจัดตั้งขึ้น คือ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางแสน และมีการส่งเสริมการท่องเที่ยวกันอย่างจริงจัง จึงทำให้ชุมชนสุขาภิบาลแสนสุข โดยเฉพาะบริเวณตลาดหนองมนและบริเวณใกล้เคียงเจริญขึ้นอย่างรวดเร็ว

ส่วนลักษณะการตั้งถิ่นฐานในเขตชุมชนของตำบลอื่น ๆ ที่ไม่มีความเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะตั้งอยู่บริเวณโดยรอบวัดต่าง ๆ เดิมชุมชนเหล่านั้นตั้งอยู่ค่อนข้างเรียงรายไปตามแนวสันทรายเก่า แต่ในปัจจุบันมีการถมที่ลุ่มและตั้งถิ่นฐานขวางแนวลำน้ำธรรมชาติที่มีอยู่แต่เดิมในบริเวณที่เป็นเขตที่ลุ่มหลังสันทราย ทำให้เกิดปัญหาการระบายน้ำไม่ทันในช่วงที่มีฝนตกหนัก จึงเกิดน้ำที่ท่วมฉับพลันบ่อย ๆ แต่ระดับน้ำจะลดลงในเวลาไม่นานนัก

สำหรับการขยายตัวของชุมชนที่เห็นได้ชัดเจนในปัจจุบันมีการขยายตัวมากตามแนวถนนสุขุมวิท ทั้งในทิศทางที่ไปยังตัวจังหวัดชลบุรี และทิศทางที่ไปยังตำบลบางพระ อำเภอสรรีราชา นอกจากนี้ในบริเวณที่ไม่ห่างจากชายหาดบางแสนนักก็ถูกใช้พื้นที่เป็นบ้านจัดสรรมากขึ้นรวมทั้งตามเส้นทางหลวงจังหวัดหมายเลข 3134 จากทางแยกถนนสุขุมวิทไปยังตลาดอ่างศิลาที่มีการตั้งถิ่นฐานเพิ่มมากขึ้นเช่นกัน

3.2 การใช้ที่ดิน จากการสำรวจภาคสนามโดยผู้วิจัย ประกอบการคำนวณจากภาพถ่ายทางอากาศ ปรากฏว่า พื้นที่ส่วนใหญ่ของสุขาภิบาลแสนสุขถึงร้อยละ 26.22 ของพื้นที่ทั้งหมดเป็นที่ว่างเพราะมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ ดินเป็นดินทรายถึงทรายจัดไม่เหมาะต่อการเพาะปลูก และถ้ารวมกับบริเวณป่าชายเลนที่เสื่อมโทรมแล้วจะเป็นพื้นที่ถึงร้อยละ 31.8 ซึ่งเป็นสัดส่วนสูงกว่าการใช้ที่ดินประเภทอื่น พื้นที่ในเขตนี้อาจนำมาใช้ประโยชน์ได้โดยการพัฒนาให้เป็นบ่อตกปลาสำหรับนักท่องเที่ยวต่อไปในอนาคต

ส่วนการใช้ที่ดินที่มีสัดส่วนรองลงมาคือ พื้นที่ที่เป็นที่สวนและไม้ยืนต้น คิดเป็นร้อยละ 26.18 โดยไม้ยืนต้นที่สำคัญคือ มะพร้าว ซึ่งนำไปใช้ในการผลิตข้าวหลามหนองมนจำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยว บริเวณที่ปลูกมะพร้าวมาก ได้แก่ บริเวณที่ดอนและที่ราบรอบ ๆ ชุมชนต่าง ๆ ในสุขาภิบาลแสนสุข

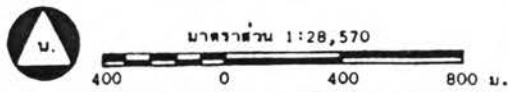
ทะเล

สุขาภิบาลแสนสุข จังหวัดชลบุรี

แผนที่ 4 การใช้ที่ดิน

- ทุ่งนา ไร่
- ทุ่งว่าง
- ที่สวน ไม้มื่นคัน
- นาเกลือ บ่อปลา
- ที่อยู่อาศัย สังก่อสร้าง
- แหล่งท่องเที่ยว
- ป่าชายเลน

ที่มา : ภาพถ่ายทางอากาศ พ.ศ.2524 กรมแผนที่ทหาร

ปฏิญานพนธ์
เรื่อง
ผลของการท่องเที่ยวต่อกิจกรรมทางเศรษฐกิจ
ในสุขาภิบาลแสนสุข จังหวัดชลบุรี
โดย ว่าที่ร้อยตรี สามารถ ป็อกคัง
สาขาวิชาภูมิศาสตร์ ภาควิชาภูมิศาสตร์
บัณฑิตวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
อาจารย์ที่ปรึกษา
ศาสตราจารย์ ไพฑูรย์ พงศ์บุตร

สำหรับเขตที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ บริเวณตลาดหนองมน ชายหาด บางแสน เขาสามมุข และตลาดอ่างศิลาที่มีพื้นที่คิดเป็นร้อยละ 6.97 ของพื้นที่สุขาภิบาลทั้งหมด พื้นที่ส่วนนี้เป็นบริเวณที่มีกิจกรรมทางเศรษฐกิจต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวได้แก่ โรงแรม บังกาโล ร้านค้าของที่ระลึก ร้านอาหาร และสถานบริการอื่น ๆ เพื่อการจำหน่ายและบริการแก่นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวในสุขาภิบาลแสนสุข

ตารางที่ 4.2 การใช้ที่ดินในสุขาภิบาลแสนสุข

ประเภทของการใช้ที่ดิน	ร้อยละ
พื้นที่ว่าง	26.22
ที่สวน ไม้ยืนต้น	26.18
ที่นา ไร่	18.22
ที่อยู่อาศัย	15.15
แหล่งท่องเที่ยว	6.97
ป่าชายเลน	5.58
นาทุ่ง บ่อปลา	1.70
รวม	100.0

ที่มา: การสำรวจโดยผู้วิจัยและการคำนวณจากภาพถ่ายทางอากาศ ของกรมแผนที่ทหาร พ.ศ. 2524

3.3 การคมนาคมขนส่ง สุขาภิบาลแสนสุขมีเส้นทางคมนาคมที่ใช้ในการเดินทางภายในท้องถิ่น และการคมนาคมติดต่อกับพื้นที่โดยรอบที่สำคัญ ได้แก่

3.3.1 การคมนาคมทางบก เป็นการคมนาคมขนส่งที่สำคัญที่สุด

เนื่องจากมีถนนตัดผ่านพื้นที่ต่าง ๆ ในสุขาภิบาลแสนสุข มีรถโดยสาร และรถประจำทางวิ่งอยู่จำนวนมาก มีถนนสายหลักที่สำคัญของภาคตะวันออกเฉียงเหนือของชุมชน ทำให้การเดินทางของประชาชนและนักท่องเที่ยวมีความสะดวกมาก ถนนที่สำคัญ ได้แก่

ก) ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3 หรือถนนสุขุมวิท เป็นทางหลวงแผ่นดินที่สำคัญของภาคตะวันออกเฉียงใต้ผ่านศูนย์กลางของสมาชิกบาลแสนสุขที่ตลาดหนองมน ทำให้หนักท้องเที่ยวจากกรุงเทพมหานคร และจังหวัดต่าง ๆ ในภาคตะวันออกเฉียงใต้เดินทางมาท่องเที่ยวได้โดยง่าย

ข) ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3137 เป็นถนนที่แยกจากถนนสุขุมวิท บริเวณเหนือตลาดหนองมนไปทางทิศตะวันตก จนถึงชายหาดบางแสน ทำให้หนักท้องเที่ยวสามารถเดินทางชมทิวทัศน์ของหาดบางแสนได้จนถึงเขาสามมุก

ค) ทางหลวงจังหวัดหมายเลข 3134 เป็นถนนที่ตัดแยกจากถนนสุขุมวิท ผ่านตำบลเสม็ด ตำบลอ่างศิลา เลียบชายฝั่งทะเลไปเชื่อมต่อทางหลวงจังหวัดหมายเลข 3137 ที่เขาสามมุก

ง) ทางหลวงจังหวัดหมายเลข 3144 เป็นถนนที่ตัดแยกจากถนนสุขุมวิทบริเวณใต้ตลาดแสนสุขไปทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ตำบลบางพระ อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี

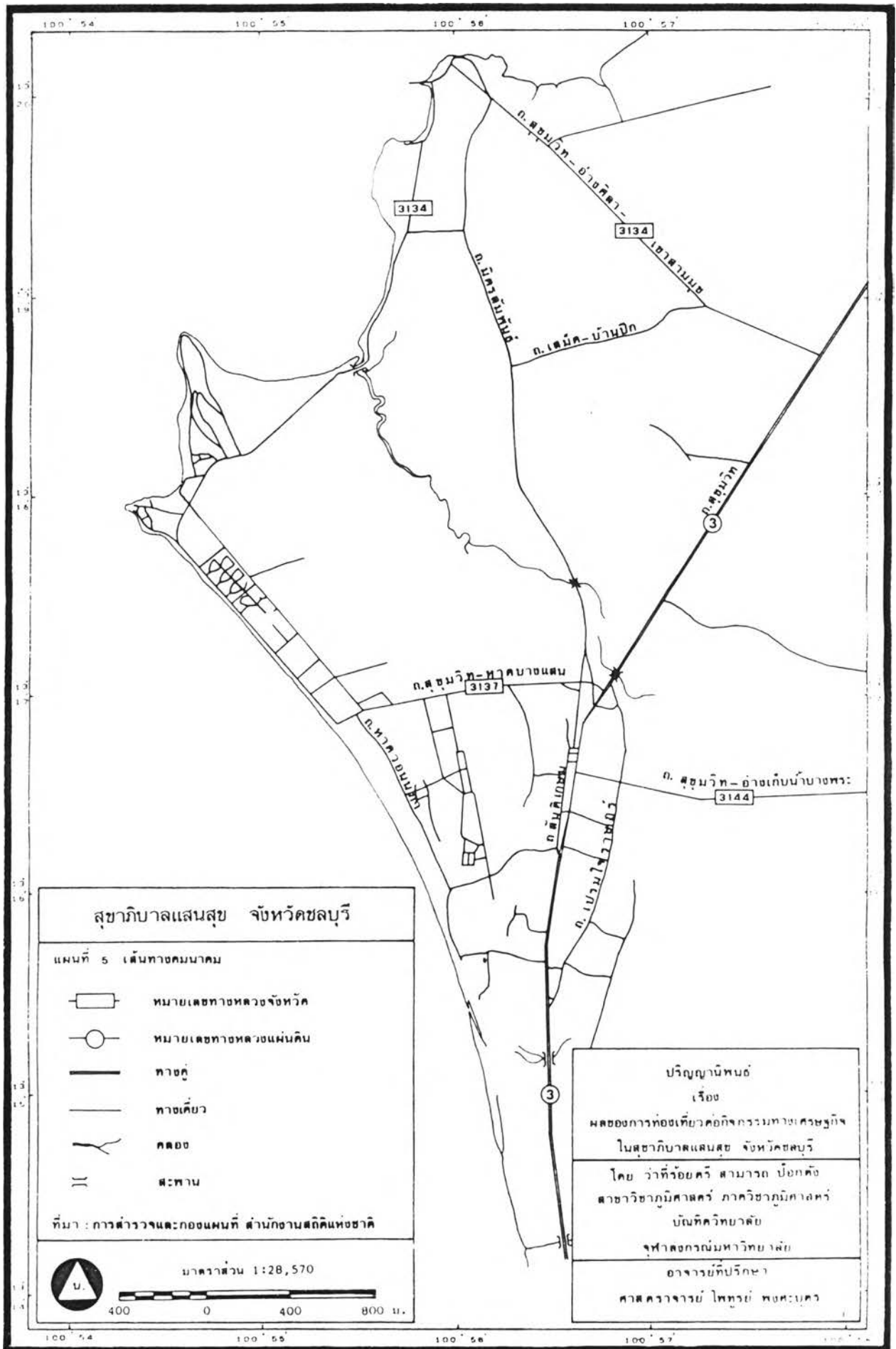
จ) ถนนเปรมใจราษฎร์ แยกจากถนนสุขุมวิทบริเวณตรงข้ามกับทางแยกบางแสน และสถานีตำรวจทางหลวง เป็นเส้นแนวแบ่งเขตตำบลแสนสุข กับตำบลนาเกลือ

ฉ) ถนนมิตรสัมพันธ์ เป็นถนนที่เชื่อมระหว่างตลาดแสนสุขกับชุมชนบ้านปึก และอ่างศิลา ไปเชื่อมกับทางหลวงจังหวัดหมายเลข 3134 ที่ชุมชนอ่างศิลา

ช) ถนนหาดวอนนภา เป็นถนนเลียบชายหาดด้านใต้ของหาดบางแสน เชื่อมต่อกับซอย เนตรดี 1 ออกสู่ถนนสุขุมวิท

ข) ถนนสันติเกษม เป็นถนนที่แยกจากถนนสุขุมวิทบริเวณตรงข้ามวัดศาลาล้อม ตัดผ่านกลางของชุมชนที่ตลาดแสนสุข

ฅ) ถนนเสม็ดบ้านปึก เป็นถนนที่แยกจากถนนมิตรสัมพันธ์ที่บริเวณสถานีอนามัยบ้านปึก ย่านตำบลเสม็ดเชื่อมกับทางหลวงจังหวัดหมายเลข 3134

การที่มีถนนในท้องถิ่นหลายสายดังกล่าวทำให้นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ได้สะดวกขึ้น ประกอบกับช่วยบรรเทาปัญหาการจราจรติดขัดในถนนสุขุมวิทบริเวณตลาดหนองมนในวันหยุดและวันนักชู้ตฤกษ์ได้อีกส่วนหนึ่งด้วย

3.3.2 เส้นทางรถไฟ นักท่องเที่ยวจากกรุงเทพมหานครสามารถเดินทางไปท่องเที่ยวในสุขาภิบาลแสนสุขได้โดยเส้นทางรถไฟสายฉะเชิงเทรา-สัตหีบ ซึ่งสร้างขึ้นเพื่อสนับสนุนโครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก เส้นทางรถไฟนี้อยู่ห่างจากสุขาภิบาลแสนสุขไปทางทิศตะวันออกประมาณ 1 กิโลเมตร ทางการรถไฟแห่งประเทศไทยได้จัดรถไฟขบวนพิเศษรับ-ส่งนักท่องเที่ยวกรุงเทพฯ-บางแสน-พัทยา ในทุกวันเสาร์-อาทิตย์